

Multimedijalni institut

Godišnji izvještaj o radu

2015. godina

o Multimedijalnom institutu

Multimedijalni institut (Mi2) je nevladina udruga koja djeluje na polju kulture novih medija, istraživanja i implementacije digitalnih tehnologija, socijalnog aktivizma i upravljanja u kulturi. Mi2 zagovara participativne javne politike na području kulture, tehnologije i zajedničkih dobara; potiče povezivanje nezavisnog kulturnog sektora i aktivista; promiče progresivne kulturne prakse i proizvodnju. Organizacija ima sedam zaposlenih te veliki broj vanjskih suradnika i volontera.

U 2015. godini Multimedijalni institut je provodio sljedeće programske segmente prema planu aktivnosti:

- Kulturni i društveni centar MaMa
- Prošireni estetički odgoj
- Human Rights Film festival
- Izdavaštvo
- Vizualni kolegij
- Medijski arhiv
- Javna knjižnica
- Explicit music
- Zagovaranje, policy, aktivizam i umrežavanje u polju kulture, digitalnih zajedničkih dobara i prostorne politike

Ti programski segmenti redom su višegodišnji programi koji iz godine u godinu imaju nove tematske fokuse i nove aktivnosti. Detaljni pregled aktivnosti stoga slijedi u nastavku.

Kulturni i društveni centar MaMa

Nezavisni kulturni i društveni centar MaMa je osnovan 2000. godine sa svrhom promicanja inovativnih kulturnih praksi i kritičkih društvenih pozicija. Program u MaMi tako karakterizira spoj umjetnosti bazirane na novim medijima, kritičkog teorijskog promišljanja, uporabe novih inkluzivnih tehnologija i društvenog angažmana.

MaMa kao kulturni centar potiče širok spektar novih umjetničkih i kulturalnih praksi: od novo-medijske umjetnosti, preko filma i glazbe pa sve do filozofije, izdavaštva i pitanja kulturalnih politika. Posebni naglasak leži na pitanju slobodnog pristupa digitalnim dobrima u čemu je MaMa međunarodno prepoznata kao predvodnica u ovom dijelu Evrope.

Kao društveni centar MaMa je stalno okupljalište raznih inicijativa i udruga koje bilo da promoviraju manjinske identitete [ekološke, LGBT, etničke, feminističke i ine] ili kritički propituju ustaljene društvene norme. Kao otvoreni i nekomercijalni prostor u samom centru grada MaMa je mjesto na kojem se posebice mlađi ljudi mogu socijalizirati i neposredno iskusiti kulturu koja zagovara raznolikost i inkluzivnost.

Pored lokalnog, zagrebačkog značaja centar MaMa je zapažen kako na nacionalnoj pa tako i na internacionalnoj razini jer je ovakav spoj kulturnih i društveno orijentiranih sadržaja rijedak čak i u mnogim većim sredinama.

U sklopu programa Društvenog i kulturnog centra MaMa realizirano je 127 jedinica javnih programa, 56 jedinica programa za zatvorenu grupu korisnika (uglavnom radionica i edukacijskih programa), a MaMa je korištena u 45 termina za potrebe sastanaka i proba. Prostore MaMe za svoje programe koristilo je 51 organizacija, udruga ili neformalnih inicijativa. U tom periodu, programe u MaMi posjetilo je preko 5.000 posjetitelja, dok je naš program preko društvenih mreža pratilo preko 8.000 korisnika, a preko internetskih stranica preko 16.000 korisnika.

Programi u mami segmentirani na programe koje organizira Multimedijalni institut i programe koje organiziraju druge inicijative i organizacije.

Programi u organizaciji Multimedijalnog instituta:

Konstelacije suvremenog mišljenja // Sami Khatib, predavanje

Predavanje je obradilo Benjaminovu poznatu dijagnozu o siromaštvu iskustva u modernu iz 1933. godine kao i s time povezano Benjaminovo zalaganje za osiromašenje mišljenja. Ako u našem postmodernom dobu "kapitalističkog realizma" kapitalizam "čini se da bez ikakve prepreke zauzima horizont onog zamislivog" (Mark Fisher), onda Kantova tri čuvena pitanja (što mogu znati?, što trebam činiti?, čemu se mogu nadati?) moramo nadopuniti još jednim pitanjem: što je zamislivo?

Douglas Kahn : Zvuk upućuje na drugdje, predavanje

Predavanje je posebno bilo usredotočeno na fenomen zvuka koji je u posljednje vrijeme zadobio važno mjesto u umjetnostima, u sound-artu i studijima. Pitanje koje je predavanje otvorilo je: može li se reći da je ostao određena točka iz koje se prosuđuje okolina? Kao snažno sredstvo stupanja u kontakt i razumijevanja svijeta zvuk najbolje funkcionira kad upućuje negdje izvan sebe samog. John Cage je glazbu napravio prijemčivom, otvorenom za zvuk; važno je taj proces nastaviti i otvoriti zvuk za energije. Zvuk je tek jedna od fizikalnih energija, i tako razumljen, on stoji u odnosu spram intervencija koje već duže vrijeme čine umjetnici i glazbenici, spram signala koji kolaju medijima već preko 150 godina i spram sveobuhvatnih energetske sistema zemlje.

Cruising sa Srđanom Sandićem, serija tribina

Na četiri tribine, Srđan sandić u gostio je četiri gosta:

- sa Filipom Davidom razgovarao je o literaturi; tematizirao u kojemu je odnosu proizvodnja kiča s ekonomskim kontekstom; otkud medijska tišina u ovako bučnom periodu; kako fikciji dati izgled dokumentarnog i obrnuto; je li i dobro, kao i zlo zapravo – samorazarajuće?
- s Tenom Štivičić razgovarao je o tekstu i kontekstu te recentnoj umjetničkoj produkciji gošće
- s Ivanom Sajko razgovarao je o njezinom radu, kreativnim procesima, odnosu kulturne politike u Hrvatskoj prema autorima, te o tada još neobjavljenoj knjizi *Ljubavni roman*
- s Dašom Drndić razgovarao je o književnom i životnom (ne)pripadanju, tekstu i životu van granice i norme.

Christian Fuchs : Kultura i ekonomija u doba socijalnih medija, predavanje

Predavanje Christiana Fuchsa donijelo je novi pogled na način funkcioniranja društvenih mreža u današnjem društvu. Posebna pažnja bila je posvećena ekonomiji pažnje, pri čemu se gosto oslonio na tri važna teoretičara: Raymonda Williamsa, Dallasa Smythea i Herberta Marcusea ne bi li pobliže objasnio na koji način nove tehnologije utječu na društvo.

Radionica s Kennethom Goldsmithom / Javna knjižnica: Kako gubiti vrijeme na Internetu, radionica / u sklopu programa Javna knjižnica

(detalji niže)

Kolokvij: Oko Nesuglasnosti – Rancièreovo mišljenje politike, simpozij

Kolokvije je bio posvećen središnjem tekstu u djelu Jacquesa Rancièrea: *Nesuglasnost* [La Mésentente]. Krajem prošle i u ovoj godini izašli su hrvatski i srpski prijevodi te važne studije, u kojoj Rancière u ime drukčijeg mišljenja političkog poduzima jednu bespoštednu kritiku filozofijâ politike. Podjela na politiku i policiju. primjerice, do danas je postala gotovo kanonska. Kolokvije je okupio teoretičare i poznavatelje Rancièreovih djela iz regije.

Simpozij “Poiesis”, četverodnevni simpozij s popratnim umjetničkim programom, u sklopu projekta Prošireni estetički odgoj

(detalji niže)

Radionica bez rada: Tradicija potlačenih, simpozij

Skup je, naslanjajući se na ramišljanje Waltera Benjamina o “problemu tradicije”, doveo u pitanje uvriježeno poimanje nasljeđa, političke baštine i povijesne svijesti. Kako iskustvo i tradicija potlačenih mogu biti prepričani bez oslanjanja na priče? Što čini fragmentarni medij prenosivosti i kako možemo ponovno promisliti pojam nasljeđa ako ga odlučimo ne ograničiti na službenu historiografiju koju pišu oni u čijim je rukama moć? Tko su potlačeni danas? Postoji li ne-mjesto, a *utopos*, na kojem može biti artikulirana diskontinuirana tradicija potlačenih?

Promocija knjige Kazimira Majorinca “Moćan koliko je god moguće”

U srpnju 2012. godine Kazimir Majorinc održao je prvo u nizu izlaganja o povijesti Lispa. Subotnji termini u MaMi bili su redom rezervirani za preostalih 45 predavanja koja su minuciozno secirala razvoj ovog programskog jezika. Početkom 2014. Kazimir privremeno prekida izlaganja ne bi li dovršio knjigu o do tada proučenom dijelu povijesti koju je paralelno pisao.

Kazimirova Povijest Lispa ukoričena je pod naslovom “Moćan koliko je god moguće” krajem ove godine i tiskana u izdanju Multimedijalnog instituta u sklopu biblioteke Basic. Urednici biblioteke su Tomislav Medak, Petar Milat i Marcell Mars, knjigu je recenzirao Alan Pavičić Aka, lektorirali Ivana Pejić i Ante Jerić a oblikovao ju je Dejan Dragosavac Ruta. U MaMi je održana promocija knjige uz razgovor i druženje s autorom.

Tea Tupajić: Umjetnost obmane / predstavljanje projekta

Kazališna redateljica Tea Tupajić započela je 2013. godine rad na projektu Umjetnost obmane u kojem se bavi usporedbom rada agenta tajne službe i rada umjetnika. Koristeći obmanu kao glavno oruđe, tajne su službe razvile tehnike kao što su emocionalna manipulacija, implantacija motivacije, i slične psihološke igre u znanstveno preciznu

umjetnost međuljudske interakcije. Kao suradnike u projektu Tupajić poziva aktivne i bivše agente izraelskih tajnih službi Mossad i Shin Bet, te s njima istražuje paletu vještina, tehnika i nužne virtuoznosti potrebne za njihov rad. U ovoj prezentaciji, Tupajić je predstavila proces rada, govorila o iskustvima i rezultatima projekta.

Škola neophodnog znanja, u suradnji sa Booksom i Kulturpunktom, u sklopu programa Prošireni estetički odgoj i Human Rights Film festivala
(detalji dolje)

Istaknuti programi drugih korisnika:

Trans* i inter osobe u sportu / Tribina/ Organizatori: qSPORT AUT i Trans Aid

Tribina je se bavila pitanjima kako suzbijati transfobiju i interfobiju u sportu te kako stvoriti inkluzivne i sigurne prostore za sve, kako u kontekstu LGBTIQ+ sporta, tako i van njega. Iako je fair play krilaticom kojom se vode sportske aktivnosti, način na koji su strukturirane često isključuje one osobe čija iskustva odudaraju od očekivanja vezanih uz normativne kategorije muškosti i ženskosti...

Mame u MaMi / grupa podrške roditeljima LGBTIQ osoba / Organizator: Zagreb Pride

Već tradicionalno, svake godine ususret Pride weeku okupljaju se Mame u MaMi. Ova grupa podrške roditeljima LGBTIQ osoba savjetuje kako pristupiti djetetu, nadvladati strah od osuđivanja okoline, te kako prihvatiti "outanje" vlastitog djeteta.

Restartova Škola dokumentarnog filma, predstavljanje / Organizator: Restart

Škola dokumentarnog filma održala je prezentaciju programa u MaMi za sve prijavljene polaznike/ce te sve one koji žele saznati više o samom programu. Škola dokumentarnog filma je Restartov najdugovječniji i najintenzivniji program koji je zamišljen kao petomjesečni škola uz međunarodne i domaće predavače i mentore koji će polaznicima pružiti osnovne i napredne vještine potrebne za snimanje vlastitog dokumentarca.

Grad između javnih politika i civilnog društva, tribina / Organizatori: Hrvatska zaklada za znanost i Institut za etnologiju i folkloristiku

Tribina se bavila sljedećim pitanjima: Koliko grad (Zagreb) pripada svojim građanima? Da li im uopće pripada? Koji oblici otpora od formalnih organiziranih razina do svakodnevnih praksi stoje na raspolaganju građanima i imaju li one ikakav utjecaj na gradske i šire politike? Čime su zaista motivirane javne politike i postoje li mehanizmi njihova praćenja? Kakva su iskustva suradnje znanstvene zajednice u stvaranju javnih politika, a koliko znanstvena zajednica surađuje s civilnim društvom? Sudjelovali su: Tomislav Domes (Pravo na grad), Maple J. Razsa (Colby College, SAD), Paul Stubbs (Ekonomski institut, Zagreb).

DRAGram 2015, predavanje / Organizator: House of Flamingo

Predavanje je tematiziralo camp kulturu: fokus je bio na strujama koje su oblikovale queer izvedbene izričaje i identitete, a posebno razvoj samog draga kroz posljednje stoljeće. Raspravljalo se o drskosti, odvažnosti i zaigranosti campa na pozornicama kao i njegovom utjecaju na kulturno i identitetsko definiranje queer zajednica.

Marijan Krivak: "Kino Hrvatska", promocija knjige / Organizator: Libra Libera

U MaMi se održala promocija najnovije knjige kritičara i filozofa Marijana Krivaka. *Kino Hrvatska* izbor je iz Krivakovih filmskih kritika koje je autor pisao još od Arkzina pa sve do danas i ujedno sjajan prikaz razvoja domaće kinematografije od osamostaljenja. Na

promociji su govorili autor, teoretičari Hrvoje Pukšec i Igor Marković te urednica knjige Ivana Rogar.

Feministički poziv na promjenu – poziv za ljudska prava, predavanje / Organizator: K-zona, Vox Feminae

Predavanje je održala Gudrun Schyman, jedna od osnivačica političke stranke Feministička inicijativa. Na izborima 2014. godine Feministička inicijativa je dobila zastupnička mjesta u Europskom parlamentu i 13 općina diljem Švedske. S feministkinjama iz drugih stranaka bore se za jednaka prava svake osobe bez obzira na spol, boju kože, etnicitet, klasnu pripadnost, seksualnost, tjelesnu sposobnost, rod ili vjersko uvjerenje. Feministička inicijativa je 2014. godine imala oko 22 000 članova i oko 80 grupa članica. Gudrun je u MaMi govorila o feminističkim praksama i djelovanju Feminističke inicijative.

Socijalistički spomenici i modernizam, međunarodni simpozij / Organizator: Blok

Međunarodni dvodnevni simpozij Socijalistički spomenici i modernizam osvrnuo se na problem historizacije socijalističkih spomenika kako u terminima povijesti umjetnosti tako i s obzirom na historiju nekadašnjih socijalističkih država i emancipatornih borbi koje su inspirirale Modernizam. Povezujući istraživače iz različitih polja i disciplina, simpozij je raspravio pitanja spomeničke forme i stila, prostornog planiranja te komemorativnih praksi koje se pojavljuju i na Istoku i na Zapadu kroz 20. stoljeće. Modernizam se razmatrao kao društveno-politička baza čija su (ideološka) nadgradnja spomenici trebali biti, to jest, socijalizam se razumjevaio prije svega i kao modernistički projekt. Razumijevajući modernizam ne samo kao period u povijesti umjetnosti već kao socijalnu i političku praksu, razlagale su se sličnosti i razlike memorijala u socijalističkim zemljama sa njihovim Zapadnim inačicama.

Uvod u utopijsku negaciju, predavanje Erica Jarosinskog / Organizator: Petra Dražić

Izlaganje i razgovor održao je samoprozvani "propali intelektualac" Eric Jarosinski koji stoji iza popularnog Twitter profila @NeinQuarterly, vodeće internetske zbirke utopijske negacije. Eric Jarosinski je bivši profesor moderne njemačke književnosti, kulture i kritičke teorije. Nedavno je napustio akademski svijet da bi se posvetio uređivanju Nein.Quarterly, na kojem u formi aforizma piše o kulturi, filozofiji, umjetnosti, politici, očaju, ljubavi i drugim sablastima koje opsjedaju naše živote.

Javno čitanje novog Zareza #420-21

Povodom neobjavlivanja Zareza broj #420-21, članovi redakcije i gosti javno su čitali sadržaj članaka, ne bi li isti barem putem usmene predaje dopro do svoje publike. Istovremeno, akcija je imala za cilj uputiti širu javnost na probleme s kojima se susreće ovo glasilo za kulturu.

Vuk Ćosić: Kolaps konteksta 2.0, predavanje / Organizator: CDU

Vuk Ćosić održao je predavanje u kojem je prikazao neke od svojih radova, osvrnuo se na problematiku s kojom se internet umjetnost susreće posljednjih godina uslijed njegove sve veće komercijalizacije. Vuk Ćosić internetski je veteran i međunarodno priznati klasik internetske umjetnosti. Suosnivač je Ljubljanskog Digital Medialaba (Ljudmila), Nettime-a i konzultantske tvrtke Case Sensitive.

Seminar "the gastarbajters", u koncepciji Borisa Budena u suradnji sa Što, kako i za koga / WHW

Na seminaru su sudjelovali: Boris Buden, Ljubomir Bratić, Stipe Ćurković, Nebojša Jovanović, Gal Kirn, Julija Kranjec, Silva Mežnarić, Želimir Žilnik, WHW

Seminar se bavio figurom gastarbajtera iz više pozicija. Figura gastarbajtera danas izgleda da je potpuno nestala u dalekoj prošlosti, zajedno sa svijetom industrijske moderne, hladnoratovskom podjelom na takozvani prvi, drugi i treći svijet odnosno njihovim odgovarajućim ideološkim paradigmatama liberalno demokratskog kapitalizma, historijskog komunizma i antikolonijalizma. Premda je gastarbajter/ica kao ime za modernog migracijskog radnika neosporno fenomen "prvog" svijeta, u kojem je svojedobno zauzimao pravno jasno regulirani prostor (i vrijeme) ne samo na tržištu rada nego i u društvenom odnosno kulturnom smislu, njegovo pravo ishodište valja potražiti u ekonomskim, političkim i ideološkim lomovima unutar tog istog "prvog" svijeta – u njegovim imanentnim proturječjima i nejednakostima, kao što je ona između razvijenog sjevera i kronično nerazvijenog juga ili, drugim riječima, između centra i periferije.

Hacklab u MaMi

Hacklab u MaMi je javni radni prostor tehnoloških entuzijasta. Inicirala ga je grupa okupljena oko programa Razmjena vještina. Metodologiju, atmosferu i filozofiju rada Hacklaba u MaMi odlikuju neformalnost, prijenos znanja u malim skupinama (vrlo često jedan na jedan) gdje su uloge učitelja i učenika vrlo fleksibilne pa tako velik dio ljudi barem povremeno preuzima ulogu učitelja, a svi u takvom ambijentu kontinuirano uče. Članovi Hacklaba zajednički vode program Hacklaba i organiziraju razna predavanja i susrete o tehničkoj kulturi.

U prostoru kluba MaMa se okuplja i svoje programe organizira 12 različitih grupa okupljenih oko 12 različitih tema iz područja tehničke kulture i programiranja (JavaScript, Ruby, PHP, Apache Spark, Android, Software testing Club, Python, Terminal, Lambda...).

Aesthetic Education Expanded / Prošireni estetički odgoj

Projekt Prošireni estetički odgoj je koncipiran tokom 2011. godine, a realizacija prvog ciklusa projekta je započela u 2012. godini i trajala je do proljeća 2014. i to u okviru programa Kultura 2007-2013 Europske komisije: Multimedijalni institut je bio nositelj projekta, s 4 partnerske organizacije – kuda.org (Novi Sad, Srbija), Kontrapunkt (Skopje, Makedonija), Berliner Gazette (Berlin, Njemačka) i Mute (London, Velika Britanija).

U travnju 2015. je projekt ponovno odabran za sufinansiranje od strane Komisije, u sklopu programa Kreativna Europa. Partneri Multimedijalnog instituta su Kulturtreger (Zagreb), kuda.org (Novi Sad), Berliner Gazette (Berlin) i Kontrapunkt (Skopje).

Prošireni estetički odgoj se naslanja na neke dosadašnje aktivnosti Multimedijalnog instituta (bavljenje novim tehnologijama, promocija društvene teorije i teorije umjetnosti, izdavaštvo, zagovaranje slobodne kulture), no istaknuto istraživački karakter i obim međunarodne suradnje u ovom programu bitno nadilaze dosadašnje okvire.

Koncepcija programa može se sažeti u nekoliko crta: estetika nije samo (filozofska) disciplina, već ona predstavlja i ime jednog privilegiranog korpusa znanja koji je nastao u dobu Prosvjetiteljstva. U estetici se radi o umjetnostima, ali – još znakovitije – o formiranju čovjeka putem umjetnosti. Od 1750-ih naovamo estetika stoga stoji na odlučujućem mjestu križanja kulturalne produkcije i političke prakse. A cilj Proširenog estetičkog odgoja jest

ispitati relevantnost tako shvaćene estetike i estetičke edukacije u uvjetima novih digitalnih tehnologija.

Programske aktivnosti Multimedijalnog instituta u sklopu projekta u 2015. bile su:

Simpozij POIESIS [12.-14.06.]

Nastavljajući se na niz i međunarodno zapaženih skupova od 2009. naovamo, u 2015. godini posvetili smo se pitanju stvaranja i kreativnosti - bilo da se radi o umjetničkoj, tehnološkoj ili političkoj domeni. Simpozij Poiesis šesti je u nizu simpozija Conjecture o filozofiji, politici i estetici 21. stoljeća. Na simpoziju su gostovali brojni stručnjaci iz područja suvremene filozofije: Oleg Tcherny, Aaron Schuster, Marie Gil, Goran Sergej Pristaš, Angela Rawlings, Stephen Voyce, David Wills, Jed Rasula, Branka Arsić, Thomas Schestag, David Grubbs... U sklopu simpozija održan je koncert Davida Grubbsa i Andree Belfija, predstava Marjane Krajač Varijacije o osjetilnom i performans Angele Rawlings.

Gostovanje JACQUESA RANCIÈREA [04.-07.10.]

Francuski filozof je u više navrata surađivao s Multimedijalnim institutom, a u listopadu 2015. je ponovno posjetio Hrvatsku.

Rancière, kao mislilac emancipacije, posljednjih godina se okrenuo istraživanju odnosa vremena i umjetnosti – bilo da se radi o životu umjetnosti u povijesnom vremenu ili o vremenu kao materijalu umjetničkog stvaranja. No, Rancièreove analize ne staju na tom pitanju kao nečemu što je važno samo za umjetničku praksu, već ga filozof dovodi u vezu sa svojim dosadašnjim razmišljanja o demokraciji i jednakosti, otvarajući time intelektualni obzor ih kojeg se može zamisliti jedno vrijeme slobode. Jedan dokument tih Rancièreovih razmatranja – esej Vrijeme od poslije, o mađarskom redatelju Béli Tarru – Multimedijalni institut je u hrvatskom prijevodu objavio uoči autorovog dolaska u Zagreb.

05. listopada (ponedjeljak) u zagrebačkom Muzeju suvremene umjetnosti Jacques Rancière je održao predavanje na temu Upotrebe vremena – filmski momenti, u kojem je produbio svoje analize odnosa vremena, umjetnosti i emancipacije.

Dan poslije, 06. listopada, na Akademiji dramske umjetnosti Rancière se susreo sa studentima i ostalom zainteresiranom publikom ne bi li dublje raspravljali o temi vremena na filmu.

Škola neophodnog znanja [07.-13.12.]

Poznati umjetnici (Dubravka Ugrešić i Slobodan Šijan) te važni filozofi (Alexander Garcia-Düttmann i Peter Szendy) u različitim su formatima izložili što za njih danas predstavlja neophodno znanje koje bi valjalo usvojiti.

Program Škole neophodnog znanja započeo je 04. i 05.12. u Kinu Tuškanac filmskim programom po odabiru Alexandera Garcia-Düttmanna. Četvrtog prosinca prikazali smo Nebo kentaura, novi film klasika argentinskog filma Huga Santiaga. Redatelj filma i Garcia-Düttmann razgovarali su o filmu i o Santiagovom opusu, koji je važan za novije generacije argentinskih filmaša ali i filozofe kao što je Gilles Deleuze. U subotu petog prosinca, prikazali smo film Luchina Viscontija Drage zvijezde Velikog medvjeda iz 1965. godine, za kojega je uvod dao Garcia-Düttmann.

Od 07. do 10. prosinca u MaMi održala su se 2 dvodnevna seminara.

Prvo je francuski filozof Peter Szendy održao seminar na temu Estetički supermarket u kojem je predstavio svoj rad o odnosu slike, filma i novca. Zatim je u drugom seminaru Dubravka Ugrešić izložila svoja promišljanja o tome što je za nju kao književnicu nužno znanje. Njen seminar dijelom se oslanjao i na esej Karaoke kultura koji su zajednički objavili Booksa i MaMa, a o koji je predstavljen u Booksi 11.12. u razgovoru s autoricom.

Program je zaokružio Slobodan Šijan, s kojim smo u MaMi razgovarali o njegovoj novoj knjizi Filmus – priče o filmu razgovaramo 14. prosinca. Na poslijetku, na Kratkim utorku u Kinu Tuškanac prikazali smo niz Šijanovih eksperimentalnih filmova.

Human Rights Film Festival - festival filma o ljudskim pravima

Na 13. izdanju HRFF-a u prosincu 2015. glavna festivalska tema je bila BEZ DOMA / NO HOME. U Zagrebu se HRFF odvijao u Kinu Europa (07.-13.12.), a u Rijeci u Art-kinu Croatia (10.-13.12.2013.)

Festival je organiziran kao široka platforma koja kroz različite aktivnosti uključuje niz udruga, inicijativa i pojedinaca aktivnih na promicanju ljudskih prava i filmske kulture te smjera uspostavljanju prostora kritičkog diskursa, što je vidljivo iz niza suradnji – Vladin ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, Ured za informiranje Europskog Parlamenta u RH, Restart, Documenta, Pravo na grad, Inicijativa „Svi mi“, Inicijativa „Dobrodošli“ itd.

Trinaesto izdanje HRFF-a predstavilo je 26 filmskih naslova kroz dvije kategorije:

- glavni program, sastavljen od najistaknutijih recentnih igranih i dokumentarnih filmova
- diskusijski program

Selekcijski pristup HRFF-a temelji se na promociji angažiranog autorskog filma: u predstavljanju umjetnički relevantnog filma koji reflektira fenomene suvremenog društva. Glavni selektori festivala su Petar Milat, Oliver Sertić i Igor Marković.

U 2015. smo također imali priliku ugostiti više autora/redatelja filmova, što je također pospješilo vidljivost našeg festivala, a posebno je to bilo vidljivo u slučaju filma otvaranja i gostovanja redatelja Seana McAllistera i aktera Amera Daouda.

Kao novinu, u 2015. godini tokom HRFF-a kao važan popratni program organizirani su seminari istaknutih teoretičara i umjetnika, nazvani „Škola nepohodnog znanja“ na kojima su kao gosti-predavaču sudjelovali Dubravka Ugrešić i francuski filozof Peter Szendy. „Škola nepohodnog znanja“ je sufinancirana od programa „Kreativna Europa“ Europske komisije.

Također treba istaknuti iznimnu suradnju s HRT-om, preciznije 3. programom Hrvatske televizije – u tjednu prije održavanja HRFF-a, emitiran je temat filmova o ljudskim pravima iz fundusa HRT-a, dok su tijekom održavanja Festivala emitirane tri Festivalne kronike.

Ulazi na sva događanja festivala bili su besplatni.

HRFF se po reakcijama kritičara i po posjećenosti ubraja među najvažnije filmske festivale u Hrvatskoj. Shodno svom profilu prikazuje angažirani autorski film, a u 2015. donio je niz naslova koji se svrstavaju među najvažnije naslove filmske. godine. Stručna kritika posebno ističe važnost HRFF-a kao mjesta gdje je jedino moguće vidjeti određenu vrstu zahtjevnog, autorskog filma.

Svi glavni ciljevi festivala - a vezano uz glavni cilj tj. promociju kulture ljudskih prava - su ostvareni. Posjećenost festivala u 2015. je rasla, kao i prisutnost/vidljivost u medijima. Iako nije izrađena posebna stručna analiza, procjena je da je vrijednost medijske prisutnosti prošlogodišnjeg izdanja Festivala nešto manja od milijun kuna. Popratni diskusijski formati također su izazvali pažnju u javnosti i medijima.

Izdavaštvo

U 2015. godini objavili smo sljedeće publikacije:

Dubravka Ugrešić: *Karaoke kultura* [2015 // 164 str.] biblioteka: Prijatelji

“Karaoke manje podržavaju demokratsku ideju da svatko može ako hoće, a više demokratsku praksu da svatko hoće kad već može. (...) Tražili smo slobodu, dobili smo slobodu igre, čak smo i igru shvatili kao slobodu kreveljenja.” Slika kulture koju Ugrešić ocrtava u ovom eseju tiče se upravo našeg digitalnog doba, ali svoje pretke ima i u ranijim razdobljima 20. stoljeća i državama poput Jugoslavije ili SSSR-a.

Jacques Rancière: *Béla Tarr, vrijeme od poslije* [2015 // 104 str. // prijevod: Sana Perić] biblioteka: Vizualni kolegij

Jacques Rancière, kao mislilac emancipacije, posljednjih se godina okrenuo istraživanju odnosa vremena i umjetnosti – bilo da je riječ o životu umjetnosti u povijesnom vremenu ili o vremenu kao materijalu umjetničkog stvaranja. No, Rancièreove analize ne staju na tom pitanju kao nečemu što je važno samo za umjetničku praksu, nego ga filozof dovodi u vezu sa svojim dosadašnjim razmišljanjima o demokraciji i jednakosti, otvarajući time intelektualni obzor kojeg se može zamisliti jedno u vrijeme slobode. Početnu točku tih Rancièreovih predstavlja esej “Béla Tarr, vrijeme od poslije”, o poznatome mađarskom redatelju.

Kazimir Majorinc: *Moćan koliko je god moguće* [2015 // 208 str // hrvatsko izdanje] biblioteka: Basic

Većina programera se prvi puta susreće s Lispom preko nekog od brojnih citata i aforizama u kojima se, ponekad i preko mjere, ističu ljepota, elegancija i moć jezika. Tako se, primjerice, razumijevanje Lispa naziva prosvjet ljenjem; tvrdi se da iskustvo programiranja u Lispu čini programera boljim, čak i ako nikad u životu ne bude koristio Lisp. Jeziku se, doduše u šali, pripisuju mistična svojstva; bog (ili bogovi) su svijet napisali u Lispu, a Lisp zajednica se opisuje kao kult.

U uvjetima fragmentacije zajednice i postojanja brojnih tumačenja osnovnih ideja, onaj tko želi razumjeti Lisp teško može izbjeći povijesni pristup; upoznavanje s idejama u obliku koji su imale kad su nastajale. Najzanimljiviji period je pri tome, u pravilu, onaj najraniji. Ova knjiga pokušava izložiti nastajanje i razvoj glavnih ideja Lispa tijekom prvih nekoliko godina u kojima je John McCarthy vodio razvoj jezika.

Tomislav Medak i Marcell Mars (urednici): Javna knjižnica/Public Library [2015 // 144 str. // dvojezično hrvatsko-englesko izdanje], izdano u partnerstvu s Što, kako i za koga/WHW

“Sve što je čvrsto i postojano pretvara se u dim” – od svojih početaka u 18. stoljeću institucija javne knjižnice razvijala se u graničnom prostoru tog procesa. Nije dopuštala da klasna podjela i čelična logika tržišta diktiraju tko ima pristup znanju i obrazovanju kao sredstvima u promjeni svijeta. Ne čudi stoga da intenzivna komercijalizacija obrazovanja proteklih desetljeća i aktualne mjere štednje ciljaju izbrisati prostor zajedničkog bivanja, spoznavanja i djelovanja, a režim intelektualnog vlasništva iskorijeniti i samu ideju o univerzalnom pristupu znanju za svakog člana društva. Jaz između mogućnosti i društvene zbilje samo se produbio dostupnošću znanja koje je donijelo internetsko doba. Javna knjižnica zbrinjava i nosi kolektivno sjećanje svih izazova i borbi s umjetno stvaranim oskudicama, zabranjenim znanjem i ekskluzivnim teritorijima. U aktivaciji memorija javne knjižnice nalazi se ključ opstanka same javne knjižnice, ali i puno važnije: borbe za zajedničko upravljanje zajedničkim resursima. Publikacija “Javna knjižnica” objavljena je povodom istoimene izložbe u održane u Galeriji Nova 27.05 – 13.06.2015.

Franco Moretti: Građanin – između povijesti i književnosti [2015 // 189 str. // prijevod: Iva Gjurkin // izdanje u suradnji s Booksom] biblioteka: past.forward

Studija Franca Morettija prati uspon i pad građanske kulture kroz razdoblje ranog kapitalizma i uzlaska buržoazije na poziciju vladajuće klase. Analizom evropske umjetnosti 18. i 19. stoljeća, nadasve dominantne književne forme proze, Moretti izlučuje ključne riječi i stilske mehanizme u kojima su se sedimentirale onovne karakteristike i kontradikcije habitusa građanina-buržuja. Od radišnog gospodara oličenog u Robinsonu Crusoeu, preko ozbiljne proze devetnaestog stoljeća, konzervativne hegemonije u viktorskoj engleskoj, nacionalnih malformacija na periferiji novonastajućeg kapitalističkog sistema, do radikalne samokritike buržoazije u ciklusu Ibsenovih drama, studija simptomatski pokazuje razloge historijskog zalaska građanske kulture.

Vizualni kolegij

OLEG TCHERNY: Blur Yes Shades Can Blur / projekcija

četvrtak, 11.06.2015. u 21:00h, MM centar [Savska 25]

Može se reći da je Oleg Tcherny već stari znanac hrvatske publike zainteresirane za eksperimentalni film. S Projekcija je započela 2007. godine Tcherny pobjeđuje na 25FPS, a poslije toga 25FPS i HRRF prate prikazujući Opću crtu [2010.] i Poslijepodne pored groba Falconettijeve [2012.] u kojem sudjeluje i Jean-Marie Strauba a s kojim je Tcherny surađivao.

Blur Yes Shades Can Blur [2014./87'] je omnibus-film u kojem je Oleg uključio svoje recentne kraće uratke. Tematski, film je svojevrsna kinematografska spekulacija u kojem različiti elementi - misao, slika, zvuk - služe za ispitivanje disharmonije svijeta. Od Pitagore, Galileja, Agambena pa sve do ideja Daniela Heller-Roazena.

TJEDAN VIZUALNOG KOLEGIJA U TUŠKANCU (01.12.-06.12.2015.)

Na tjednu vizualnog kolegija prikazali smo sljedeće filmove i održali sljedeća događanja:

José Luis Guerin: Safir iz Saint Louisa (Le Saphir de Saint Louis)

Katedrala St. Louis u francuskom La Rochelleu prepuna je slika koji su pomorski trgovci ostavljali za zahvalu svecima. Među njima je i slika koja svjedoči o tragediji broda "Safir" iz 1741. godine, na kojem je uz trideset članova posade bilo i dvjestosedamdeset robova. Ta je slika poput tajnih vrata katedrale koja otvara put u daleku povijest. "Narator dokumentarnog eseja 'Safir iz Saint Louisa', koji pokazuje kako se i od naizgled ne pretjerano atraktivne teme može snimiti impresivan film, je legendarni francuski glumac André Wilms, posebno poznat fanovima Akija Kaurismäkija." (Ivan Ramljak)

Sergej Loznica: Staro židovsko groblje (Old Jewish Cemetery)

Prvo židovsko groblje u Rigi osnovano je 1795. godine, a nakon njemačke okupacije 1941. postalo je masovna grobnica za više od tisuću Židova ubijenih u domovima i na ulicama tamošnjeg geta. Poslije Drugog svjetskog rata mnogi su nadgrobni spomenici srušeni i korišteni kao građevinski materijal, a groblje je pretvoreno u park u jednoj od najsiriomašnjih gradskih četvrti, mjesto okupljanja grupa s društvene margine. "Vjerojatno najvažniji dokumentarist današnjice, u impresivnoj crno-bijeloj elegiji, bez ikakvog verbalnog komentara, snima lokalne alkoholičare, djecu i američke turiste kako se potučaju po lokalitetu čija je trauma očigledno nestala iz kolektivne memorije." (Ivan Ramljak)

Lois Patiño: Noć u kojoj nema razdaljine (Noite Sem Distância)

Trenutak u sjećanju krajolika: planinu Gerês koja dijeli Portugal i Galiciju stoljećima prelaze krijumčari. Stijene, rijeka i stabla nijemi su svjedoci koji će im pomoći u skrivanju. Trebaju samo pričekati noć kako bi prešli udaljenost koja razdvaja dvije zemlje. "Patiño u filmu koristi lokalne naturšćike koji su se zaista bavili aktivnostima koje prikazuje, ali sliku 'prebacuje' u negativ s čime dobiva nadrealan i vizualno inovativan efekt, i pretvara gledanje ovog filma u, da citiramo Stana Brakhagea, 'avanturu u percepciji.'" (Ivan Ramljak)

José Luis Guerin: Akademija muza (L'accademia delle muse)

Profesor Raffaele Pinto otvara "Akademiju muza". U početku sa svojim studenticama raspravlja o Beatrice, muzi nad muzama, čistom nadahnuću, samom Duhu Svetom koji se naselio u Danteovoj duši i potaknuo ga da spjeva Božanstvenu komediju. Iz tjedna u tjedan svjedočimo njihovim visprenim, živim i strastvenim raspravama o prirodi, utjecaju i značenju muza za poeziju i poezije za život sam. Ima li među njima možda koja muza? "Fascinatno putovanje u svijet nekoga tko vjeruje u riječi i njihovu moć da promijene ljude, ali onda shvaća da te promjene imaju posljedice u stvarnom životu." (Tony Bayfield, "Passages")

Pietro Marcello: Lijepa i izgubljena (Bella e perduta)

Pulcinella je poslan iz dubina Vezuva u suvremenu Campaniu da ispuni predsmrtnu želju siromašnog pastira Tommasa: spasiti mladog bika Sarchiaponea. Pulcinella pronalazi životinju u bivšoj kraljevskoj palačo Carditello i vodi ga na sjever – dva bića, čovjek i životinja, putuju prelijepom i izgubljenom Italijom, ali dugo putovanje ne donosi željeni kraj. "Nakon što nas je Marcellov prethodni komad 'La bocca del lupo' natjerao da izvadimo maramice, još jedna autorova priča koja razara srce samo je učvrstila autorov status trenutno najzanimljivijeg talijanskog dokumentariste, pokazujući da je u svijetu koji negira dušu – prava umjetnost biti bikom." (Dragan Rubeša, "Novi list")

Jonathan Perel: Toponimija (Toponimia)

Vizualna analiza niza gradova smještenih u zapadnom dijelu argentinske pokrajine Tucumán, koju je sredinom 70-ih godina osnovala vojna hunta čiji su nazivi imena vojnika poginulih u sukobima s tamošnjom gerilom. S minimalnim povijesnim uvidom, ograničenim na pregled službene dokumentacije, Perel se fokusira na bilježenje sadašnjeg života kroz fiksirane, petnaest sekundi duge kadrove kojima pokazuje kako je vrijeme nagrizlo pokušaj

nametanja povijesne semantike, a zaborav i dalje briše tragove željene utopije. "Prakse, utjecaji i naslijeđe represije zabilježeni su znanstvenom strogošću i umjeničkim okom Jonathana Perela u vrhunskom ostvarenju 'Toponimija', koje je tridesetdevetogodišnjem Argentincu donosi zakašnjelo međunarodno priznanje." (Neil Young)

Laurent Boileau & Jung: Usvajanje odobreno (Couleur de peau: Miel) / Projekcija u sklopu radionice Anidox

Usvajanje odobreno snažna je, dirljiva, duhovita i ljupka autobiografska priča južnokorejskog animatora Junga, jednog od 200 tisuća djece posvojene nakon Korejskog rata. Junga, kojem je sada 47 godina, policija je pronašla na ulicama Seula kada je imao 5 godina, nakon čega ga je usvojila belgijska obitelj. Mnogo godina kasnije odlučio se po prvi put vratiti u Seul kako bi još jednom udahnuo zrak svoje zemlje i pokušao pronaći biološku majku. Pratimo njegovo putovanje pomirenja sa svojim korijenima koje ga tjera da se ponovno, u animaciji, prisjeti djeteta kakvo je nekada bio.

Hugo Santiago: Nebo kentaura (El Cielo del Centauro)

Inženjer nikad nije bio u Južnoj Americi. Njegov je brod zorom pristao u Buenos Airesu odakle će isploviti idući dan. "Snimio sam samo jedan film u Buenos Airesu: dugometražni prvijenac, 'Invaziju', koji sam napisao s Jorgeom Luisom Borgesom. Poslije 43 godine, odjednom sam osjetio jasnu potrebu da isti čas opet uronim u svoj grad i u film, i to strastveno. Stoga sam, s Marianom Llinásom napisao... basnu? sufijsku priču? Ili, recimo radije zaplet u tradiciji čiste argentinske fantastične kratke priče kojoj je strana bilo kakva 'psihologija', koja se odaje prostoj magiji pripovijedanja, začinjenoj specifičnim humorom koji, iako skriven, uvijek vrebava iz zasjede. Mala muzika - iza igre koja uopće nije igra - mora jedinstvenim rezonancama ispuniti teritorij začudnosti koji pripada nama, čak i ako su njegova vrata - poput onih na vjetrenjači - uvijek dijelom zaklonjena." (Hugo Santiago). Nakon projekcije uslijedio je razgovor autora s njemačkim filozofom Alexanderom García-Düttmannom)

Luchino Visconti: Drage zvijezde Velikoga medvjeda (Vaghe stelle dell'Orsa...), uvod u film dao je Alexander García-Düttmann

Sandra se vraća u rodno mjesto da bi preuzela obiteljski posao i odala počast ocu, žrtvi Auschwitza. Sjećanja, tajne i traume iz djetinjstva vrlo brzo izbijaju u prvi plan. "Uz redateljev genij za kompoziciju i scenu, čak i da tajne seksa i krvi nisu tako primamljive i iskonske, ovo digitalno remasterirano re-izdanje Viscontijevog remekdjela palača, incesta i herojski zategnutih spavačica bilo bi desert za kinofile. Kopija ovako iskričava, glumci ovako prekrasni, odaje ovako raskošne, dvorišta ovako sjenovita – da je ovaj film pas, bili bi presretni da vam dva sata liže lice." (Alan Scherstuhl, "The Village Voice")

Želimir Žilnik: Gastarbajterski filmovi: Crni film, Nezaposleni ljudi, Inventur, Tvrdava Evropa, 2000.

Razgovor Borisa Budena sa Želimirom Žilnikom
- program u suradnji s kolektivom WHW

SLOBODAN ŠIJAN - razgovor i projekcija ranih eksperimentalnih filmova (14. i 15.12.2015.)

Šira publika Slobodana Šijana prvenstveno poznaje kao redatelja nekih od najpopularnijih jugoslavenskih komedija svih vremena kao što su 'Ko to tamo peva', 'Maratonci trče počasni krug' i 'Davitelj protiv davitelja', od kojih je prve dvije radio po scenarijima proslavljenog

dramatičara Dušana Kovačevića. No, Šijan se prije i poslije toga, u osnovi kratkog perioda između 1980. i 1984. ništa manje intenzivno i s ništa manje uspjeha bavio i slikarstvom, vizualnom umjetnošću, filmskom kritikom i teorijom, izdavaštvom, spisateljstvom... a u svojim mlađim danima i filmskim eksperimentom.

Na Kratkom utorku, 15. prosinca u 20 sati, posvetili smo se razdoblju njegovog stvaralaštva između 1970. i 1972. Tada je, nakon završene Likovne akademije studirao na Fakultetu dramske umjetnosti u Beogradu, u klasi ikone Crnog talasa Živojina Pavlovića i u društvu kolege Tomislava Gotovca. Koristeći apsolutnu slobodu koju mu je davao profesor, snimio je desetak izuzetno zanimljivih kratkih filmova. Filmove je najavio sam autor i nakon projekcije održao kratki razgovor s publikom.

Dan ranije, u ponedjeljak, 14. prosinca u 19 sati u MaMi, u sklopu Škole neophodnog znanja, sa Slobodanom Šijanom smo razgovarali o njegovoj novoj knjizi Filmus – priče o filmu.

O knjizi:

Eksperimentalna filmska priča jednog od najvećih i najzanimljivijih multimedijalnih autora. Riječ je o filmskim pričama o velikim stvaraocima srpskog filma: Bošku Tokinu – pioniru moderne filmske kritike u srpskoj kulturi, Dušanu Makavejevu, Aleksandru Petroviću, Živojinu Pavloviću, ali i o specifičnoj filmskoj storiji o Vukici Đilas. Ovo je čudesna knjiga o junacima Šijanovog filmskog svijeta (Tom Gotovac, B. Vučićević, V. Pogačić, Šejka itd.), koja je istovremeno i neka vrsta autobiografije njegovog stvaralaštva.

Medijski arhiv

Medijski arhiv – javna knjižnica i medijateka stalni je program Multimedijalnog instituta u njegovom javnom prostoru – društveno-kulturnom centru MaMa. Počev od 2000. Medijski arhiv prikuplja knjižnu, periodičku i medijatečnu građu koja pruža pristup najrecentnijim naslovima iz šireg dijapazona znanstvenih i stručnih područja koje Multimedijalni institut pokriva i promovira u svojoj djelatnosti, a koja nije zastupljena u bibliotečnim fondovima postojećih znanstvenih i stručnih knjižnica.

U 2015. godini Medijski arhiv nastavio je s redovitim djelovanjem kao javna knjižnica i čitaonica. Svakim radnim danom od 17-21h korisnicima je bilo dostupno preko 2000 naslova. Postojeća sredstva gotovo u cjelini su potrošena na nabavku nove građe. U izboru naslova vodili smo se interesima korisnika, novim naslovima na specifičnim poljima djelovanja Multimedijalnog instituta – digitalne umjetnosti, aktivizma, ekonomske teorije, političke teorije i tehnološke kulture – te gostovanjima u programu društveno-kulturnog centra MaMa.

Pored temeljne aktivnosti, nastavili smo s programskim fokusom na digitalizaciji knjiga. Krajem svibnja i početkom lipnja u suradnji s kustoskim kolektivom Što, kako i za koga/WHW organizirali smo izložbu i konferenciju "Javna knjižnica" u čijem fokusu je pristup digitalnim sadržajima. U sklopu progama izdan je istoimeni zbornik tekstova (u prilogu). Nakon digitalizacije domaćeg, internacionalnog i džepnog izdanja Praxisa, u rujnu smo dovršili digitalizaciju i *online* arhivu cjelokupne građe časopisa Praxis i Korčulanske ljetne škole koju je sakupio dr. Ante Lešaja. Digitalizacija je napravljena u suradnji s Documentom – centrom za suočavanje s prošlošću i ima trajno mjesto na adresi: <http://praxis-arhiva.net>. Digitalna arhiva predstavljena je u listopadu zasebnim skupom u Zagrebu u kojem su sudjelovali Ante

Lešaja, Dejan Jović (Fakultet političkih znanosti), Luka Bogdanić (Filozofski fakultetu Zagrebu) i Vojin Golubović.

Istodobno su nastavljene digitaliziranje domaćih i stranih knjiga i časopisa iz različitih polja humanistike. Napravljene su dvije podzbirke: "Optisane" koja sadrži knjige, uglavnom na ćirilici, autora iz ostalih jugoslavenskih republika, socijalističke tematike koje su se 90-ih u Hrvatskoj našle pod udarom te "Herman Wallace Dream Library" koja sadrži knjige koje je član Crnih pantera Herman Wallace odredio kao bitne za svoju političku radikalizaciju.

Tekstovi iz medijskog arhiva

Kako bi popularizirali i potakli korištenje građe Medijskog arhiva, na našim stranicama objavljujemo recenzije novopristiglih naslova. Objavili smo sljedeće naslove:

- Neven Vulić: *Bayard o drugim svjetovima, recenzija knjige Pierrea Bayarda: Il existe d'autres mondes*
- Srđan Sandić: *Živjeti znači živjeti drugačije, recenzija knjige Mathieua Lindona: Šta znači voleti*
- Ante Jerić: *Suđenje ljubavi (prvi dio), recenzija knjige Colette Soler: Lacan – The Unconscious Reinvented*
- Vid Jeraj: *Reafirmirati – Teslinu viziju, recenzija knjige Douglasa Kahna: Earth Sound Earth Signal – Energies and Earth Magnitude in the Arts*
- Ante Jerić: *Suđenje ljubavi (drugi dio), drugi dio recenzije knjige Colette Soler: Lacan – The Unconscious Reinvented*
- Ante Jerić: *Priče iz vremena na kraju (Juda, Pilat), recenzije knjiga Rabaha Ameer-Zaïmeche: Histoire de Judas i Giorgia Agambena: Pilato e Gesù*

Javna knjižnica

Program "Javna knjižnica (digitalnog doba)" (www.memoryoftheworld.org) je okvir za tematizaciju izmijenjenog statusa javne knjižnice danas. To "danas" određeno je s tri okolnosti: digitalnom distribucijom znanja, pravnom i tehnološkom kontrolom nad dostupnošću digitalnih djela i politikama štednje koje dovode u pitanje opstanak te institucije.

Javna knjižnica je inicirana 2012. godine kao odgovor na poziv ljubljanske Kiberpipe na kuriranje bijenalnog festivala digitalne umjetnosti HAIP. Nastala u vremenima kada su javne knjižnice došle pod udar mjera štednje, a mrežne infrastrukture za razmjenu knjiga pod prijetnju ukidanjem, njezin cilj je bio ojačati i povezati te infrastrukture te isprovocirati javnu raspravu o nametnutim implicitnim teritorijalnim, socio-ekonomskih i pravnim barijerama općem pravu na pristup znanju.

Nakon tog prvog pokušaja, aktivnosti Javne knjižnice razvijali smo i predstavljali, između ostalog, na izložbama "Draga umjetnosti" u ljubljanskom Muzeju sodobne umetnosti – Metelkova, "Stvarno korisno znanje" u madriškom muzeju Reina Sofia i "Javna knjižnica" u štutgartskom Kunstverein, na hakatonima na festivalu Impakt u Utrechtu, radionici Post-digitalnog izdavaštva na berlinskom Transmedialeu, radionici Arhiva/anarhiva/javna knjižnica u novosadskoj kuda.org, tijekom rezidencija u briselskom Constantu, katalonskom Calafouu, londonskom MayDay Rooms i štutgartskoj Akademie Schloss Solitude.

U 2015. "Javnu knjižnicu" konačno smo odlučili predstaviti u Hrvatskoj. Program je realiziran u širem od inicijalno planiranog opega, a dodatne aktivnosti proizašle su proširenje inicijalno

planirane suradnje s kustoskim kolektivom Što, kako i za koga/WHW. U realizaciji programa kao partneri su također sudjelovali Documenta – Centrom za suočavanje s prošlošću i Lamparnom.

Aktivnosti:

Konceptualna izložba i konferencija "Javna knjižnica" / Galerija Nova, Zagreb, 27.05. – 13.06.2015.

Izložba u Galeriji Nova nastavak je dosadašnje suradnje projekta "Javna knjižnica", kustoskog kolektiva Što, kako i za koga i Multimedijalnog instituta. Projekt je do sada predstavljen na međunarodnim WHW-ovim izložbama "Draga umjetnosti" u ljubljanskom Muzeju sodobne umetnosti – Metelkova i Calvertu 22 u Londonu, te na izložbi "Stvarno korisno znanje" u Muzeju Reina Sofía u Madridu.

Raniju temu umjetnosti kao infrastrukture znanja izložba i novi postav "Javne knjižnice" nadopunjava temom aktivacije materijala taktičkih arhiva i slobodnih digitalnih zbirki. Izložba u štutgartskom Kunstverein 2014. predstavila je "Javnu knjižnica" kao zbirku zbirki, a kao osnovni narativni postupak uzet je format repertorija (formular koji se u arhivistici koristi za opis zbirke). U Galeriji Nova predstavili smo taktičke arhive MayDay Rooms iz Londona, Učitelj neznalica i njegovi komiteti iz Beograda, slobodne digitalne repozitorije Library Genesis, Aaaaarg.org, Katalog oslobođenih knjiga (K_O_K), (Digitalizirani) Praxis, digitalizirani opus Midnight Notes Collective-a te Textz.com. Poseban aktivacijski naglasak bio na digitalnim repozitorijima: UbuWeb i Monoskop.

Koristeći resurse ova dva repozitorija WHW kurirao je izbor umjetničkih i dokumentarnih filmskih i video radova, tekstova, zvučnih priloga i knjiga. Virtualna hibridno-arhivska izložba, distribuirana preko WHW-ovog email newslettera i izložena na terminalima u galeriji, odvijala se u tri etape i obuhvaća izbor radova koji u različitim medijima i iz različitih povijesnih perspektiva tematiziraju prolemtiku autorskih prava, javnih resursa, društvene odgovornosti kulture i umjetnosti, te otpore cenzuri.

Konferencija u sklopu izložbe, održana 4.-6.6.2015. okupila je umjetnike, hakere i aktiviste koji grade infrastrukture za razmjenu znanja, te aktiviranje materijala u promjeni društvene zbilje. U konferenciji su učestvovali: Alberto Manugel (slavni argentinsko-kanadski književnik), María G. Perulero (Platoniq), Anthony Davies i Rosemary Grennan (MayDay Rooms, London), Noa Treister (Učitelj neznalica i njegovi komiteti, Beograd), Dubravka Sekulić (ETH, Zürich), Davide Giorgetta & Valerio Nicoletti (Sveučilište u Urbino), Dušan Barok (Monoskop.org), Sebastian Lütgert & Jan Gerber (Open Media Library), Femke Snelling (Mondothèque), Kenneth Goldsmith (UbuWeb), kustosice WHW, Marcell Mars & Tomislav Medak.

Radionica Kennetha Goldsmitha "Kako gubiti vrijeme na internetu" / Društveno-kulturni centar MaMa, Zagreb, 6.-7.6.2015.

Radionicu "Kako gubiti vrijeme na internetu" vodio je Kenneth Goldsmith, američki pjesnik, urednik-pokretač mrežnog arhiva za avangardnu umjetnost UbuWeb, predavač za pjesništvo i pjesničku praksu na Pensilvanijskom sveučilištu, na kojem "Kako gubiti vrijeme na internetu" drži kao predmet. Koristeći laptope i wifi vezu kao jedini materijal, ova se radionica fokusirala "na alkemijsku preobrazbu besciljnog surfanja u supstancijalna literarna djela."

Dvanaest polaznika dvodnevne radionice selektirano je javnim pozivom za koji su morali pripremiti konceptualnu intervenciju namjesto motivacijskog pisma. Od polaznika se očekivalo da šest sati bulje u ekran i komuniciraju isključivo preko chatova, botova, društvenih mreža i mailing lista.

Hackathon sa sudionicima konferencije "Javna knjižnica"/ KC Lamparna, Labin, 7.-10.6.2015.

Po održanoj konferenciji nekolicina sudionika i domaćih programera uputili su se u Labin, gdje su u Lamparni tri dana radili na daljnjem razvoju softverskih i umjetničkih projekata koji su predstavljeni u sklopu izložbe i konferencije: Open Media Library, Monoskop.org, Ubu.com, Memoryoftheworld.org i Mondothèque. U hackathonu sudjelovali su Dušan Barok, Jan Gerber, Femke Snelling, Kenneth Goldsmith, Vladimir Klemo, Marcell Mars, Dubravka Sekulić, Marcell Mars i Tomislav Medak

Izložba i akcija "Otpisane, povodom 20. godišnjice Oluje" / Galerija Nova, Zagreb, 18.06. – 13.07.2015.

Iz suradnje s WHW-om na realizaciji "Javne knjižnice" proizašla je ideja da se povodom 20. godišnjice Oluje i slavljeničkog militarističkog obilježavanja vojne akcije napravi kulturna intervencija kojom bi se podsjetilo na raširenu praksu izbacivanja nepodobnih knjiga iz hrvatskih knjižnica u prvoj polovici 90-ih godina i te izopčene kulturne objekte vratilo u javni optjecaj. Polazište za izložbu je bio poziv javnosti za prikupljanjem knjiga izbačenih iz knjižnica 1990-ih i informacija o izbacivanju knjiga. Otpisane knjige javnost je mogla donijeti u Galeriju Nova na skeniranje, tijekom izložbe one su se digitalizirale i naposljetku su stavljene na internet na stranici projekta: www.otpisane.org. Pored te intervencije u javnost, u izložbi su sudjelovali i umjetnici Antonio Grgić, Siniša Ilić, Božena Končić Badurina, Siniša Labrović i Luiza Margan koji su svojim djelima i performansima ponudili refleksiju na zbivanja 90-ih.

Izložba/akcija Otpisane temelja se na podacima o uništavanju knjiga u Hrvatskoj devedesetih koje je Ante Lešaja sabrao u knjizi *Knjigocid* (Profil & SNV, Zagreb, 2012). Ono što Lešajina knjiga zorno pokazuje jest da kod uništavanja knjiga — kao, uostalom, i spomenika NOB-a — nije bilo riječi o ekscesima pojedinca, kako to tvrde službena očitovanja, nego o namjernom i sustavnom djelovanju koje simbolički sažima dominantnu politiku 1990-ih.

Izložba/akcija naslovljena je "Otpisane" jer se uklanjanje i uništavanje knjiga najčešće prikrivalo navođenjem otpisa kao legitimnog, uz obavezne samorazumljive izjave o nepodobnim knjigama, pisanim na ćirilici, ideološki neprihvatljivim, opasnim, štetnim, nepotrebnim itd... Otpisane nedvosmisleno situiraju "uništavanje knjiga" u društveni kontekst u kojem se uništavanje "nepodobnih" spomenika i knjiga događalo istovremeno s rušenjima kuća i ubijanjima "nepoćudnih" građana, izvan i prije ratnih operacija, te je zato posvećena 20. godišnjici "vojno-redarstvene akcije Oluja", završne vojne operacije onoga što se naziva "Domovinskim ratom". U spomen na političku logiku kojom su izgnani i ubijani ljudi, izložba/akcija Otpisane, povodom 20. godišnjice Oluje vraća izbacivane knjige u javni arhiv dostupan svima.

Tijekom trajanja izložbe digitalizirano je nekih 130 svezaka književnosti na ćirilici, srpskih izdavača, autora iz drugih republika bivše Jugoslavije, kao i djela o antifasizmu, radničkom pokretu, marksizmu, koji su sada dostupni na stranici projekta i stranici "Javne knjižnice" (otpisane.memoryoftheworld.org)

Javni skup povodom dovršenja digitalizacije časopisa "Praxis" / Dvorana SKD Prosvjeta, Zagreb, 12.10.2015.

Časopis Praxis i Korčulanska ljetna škola u deset godina djelovanja (1964.-1974.) ostavili su trajnu intelektualnu tekovinu od međunarodnog značaja. Krug kritički nastrojenih mislilaca

oko časopisa razvio je singularnu putanju humanističkog marksizma i analize u prijelomnim godinama jugoslavenskog socijalizma i burnom razdoblju buđenja društvenih pokreta diljem svijeta i reakcije koja je uslijedila. U zasjedanjima ljetne škole i na stranicama časopisa svoje su doprinose ostavili velikani političke misli 20. stoljeća kao što su Ernst Bloch, Herbert Marcuse, Henri Lefebvre, Karel Kosik ili Jürgen Habermas.

Uoči pedesete godišnjice pokretanja časopisa Praxis i Korčulanske ljetne škole i četrdesete godišnjice njihovog gašenja "Javna knjižnica" započela je s digitalizacijom građe koju je sabrao dr. Ante Lešaja. Cilj digitalne arhive je olakšati dostupnost te građe u svrhu cjelovitije stručne revalorizacije Praxisa i Korčulanske ljetne škole, ali i olakšati dostupnost općoj javnosti zainteresiranoj za intelektualnu povijest jugoslavenskog političkog prostora.

Digitalna arhiva obuhvaća 700-ak jedinica i uključuje sva izdanja časopisa Praxis, časopisa Pogledi, uži izbor knjiga članova redakcije i suradnika, dokumentaciju o Korčulanskoj ljetnoj školi te članke iz periodike i knjige o Praksis orijentaciji, Praxisu i Korčulanskoj ljetnoj školi. Građu arhive digitalizirali su Tomislav Medak (Multimedijalni institut/MAMA) i Nikola Mokrović, Jana Hodžić, Ivan Zidarević i Josip Humjan (Documenta), a uz infrastrukturnu podršku projekta Javna knjižnica.

Arhivi se pristupa preko zasebne dvojezične englesko-hrvatske stranice: www.praxis-arhiva.net na kojoj su pored arhive postavljeni tekstovi o građi, a uskoro će se naći i detaljna bibliografija.

Povodom dovršenja digitalizacije i mrežnih stanica organizirali smo manji skup na kojem su o građi govorili: dr. Ante Lešaja, Nikola Mokrović, Tomislav Medak, a o Praxisu i Korčulanskoj ljetnoj školi: Luka Bogdanić, Dejan Jović i Veselin Golubović.

Explicit music

Program Explicit Music u 2015. godini se sastojao od 4 koncerta i 1 predavanja, kako slijedi:

Ben Frost (petak, 17.04.2015, 21:00h @ Močvara)

Gostovanje Bena Frosta na završnoj večeri Žedno uho festivala 2014. zasigurno je mnogim posjetiteljima predstavljalo jedno od najvećih pozitivnih otkrića u okvirima nove elektronike. Premda mu je novi album A U R O R A na svim vodećim glazbenim kritičarskim platformama zaslužio visoke ocjene, tako briljantan i brutalan nastup nitko se nije usudio očekivati. U sat vremena koncerta uz hipnotičke treptaje stroboskop svijetla i mase dima, sam na pozornici, okružen elektronskim instrumentima – Ben Frost je publiku doslovno odveo u najveće dubine svemira i provozao po njemu dragim najskrivljeniji kutovima dalekih galaksija, niti jednog trenutka podilazeći, koristeći se klišeima moderne industrijske elektronske glazbe. Bio je to krajnje iskren nastup pun emocija kojima je Ben putem elektronskih glazbenih kompozicija ispričao publici fantastične putopise iz drugih galaksija. Nakon gore opisanog iskustva MaMi i Žednom uhu nije preostalo ništa drugo nego organizirati mu prvi samostalni nastup u Hrvatskoj – 17. travanj 2015.

Reinhold Friedl @ Inside-Piano Solo (petak, 08.05.2015, 20:00h @ Teatar &TD)

Reinhold Friedl je studirao klavir kod grande dame njemačke klavirske poduke Renate Werner, kao i kod Alana Marksa i Alexandera von Schlippenbacha. Pored zapaženog solističkog djela, Reinhold je utemeljio i vodi ansambl zeitkratzer, nesumnjivo važnu i

utjecajnu grupu za suvremenu glazbu. Friedl je po narudžbi, između ostalog, skladao za institucije kao što su Wien Modern, BBC London, French State, Berliner Festspiele, ZKM Karlsruhe. Važan je također i njegov kuratorski rad, te rad sa njemačkim radijskim stanicama – posebno vezan uz status nasljeđa avangardne glazbe 20. stoljeća.

Nastupi Friedlovih cajtkracera na Muzičkom biennalu Zagreb 2005. i 2011. godine, bili su koncerti za pamćenje, a izvedbe iz 2011. zabilježene su na dva izdanja ansambla.

Koncert je bio organiziran u suradnji s Izlogom suvremenog zvuka Kulture promjene SC-a u Zagrebu

Oren Ambarchi (utorak, 19.05.2015, 21:00h @ Močvara)

Oren Ambarchi je australski kompozitor i multi-instrumentalist, te nesumnjivo korifej suvremene improvizirane glazbe. Ambarchijev gitarski zvuk The Wire će opisati kao alienovsku apstrakciju i kao laboratorij proširenog zvuka. Brojni su surađivali s Orenom ... John Zorn, Jim O'Rourke, Fennesz, Keiji Haino ili ekipa iz Sunn 0))).

Mi smo pak dugo čekali da Ambarchija konačno ugostimo u Zagrebu u sklopu Explicit musica, a na festivalu Žedno uhu zagrebačka publika ga je slušala u solo-varijanti.

David Grubbs & Andrea Belfi (utorak, 16.06.2015, 21:00 @ Polukružna dvorana Teatra &TD)

David Grubbs je američki glazbenik koji je od sredine osamdesetih naovamo odigrao ključnu ulogu u nizu grupa post-rocka. Prve je korake napravio kao frontman grupe Squirrel Bait, potom Bastro, dohvativši se i vokala i električne gitare i orgulja. U to vrijeme će po prvi put posjetiti Zagreb s grupom Bitch Magnet. Središnje mjesto Grubbsove grupne karijere 90-ih čini Gastr del Sol – bend s kojim Grubbs i Jim O'Rourke ne samo da predvode jedan žanr (post-rock) već i de facto definiraju muzički senzibilitet čitavog desetljeća. Nakon raspada tog benda Grubbs se okreće solo-karijeri i povremenim komornijim suradnjama u formatu dua ili trija (npr. Mats Gustafsson, Stefano Pilia & Andrea Belfi ili pjesnikinja Susan Howe).

Pored glazbene karijere vodi i etiketu Blue Chopsticks, a predaje na muzičkom konzervatoriju u Brooklynu. Rezultat njegovih akademskih istraživanja je knjiga objavljena 2014. godine o Johnu Cageu i naslijeđu eksperimentalnih glazbenih praksi – o čemu je Grubbs izlagao u MaMi u ponedjeljak, 15. lipnja. 2015.

Na 9. Žednom uhu prije 7 godina Grubbs je nastupio solo u Polukružnoj dvorani &TD-a, a sada je na u istom mjestu svirao s talijanskim bubnjarom i elektroničarom Andreom Belfijem. Koncert se realizirao u suradnji s programima Žednog uha i Muzičkog salona Studentskog centra u Zagrebu.

Zagovaranje, policy, aktivizam i umrežavanje u polju kulture, digitalnih zajedničkih dobara i prostorne politike

U sklopu ovog programa zaposlenici i članovi udruge javno promiču vrijednosti i ideje organizacije te sudjeluju u brojnim aktivnostima s drugim organizacijama civilnoga društva. Osim zagovaračkog djelovanja u sklopu pojedinih programskih aktivnosti, ističemo i sljedeće:

- Sudjelovanje Marijane Rimanić u radu Upravnog odbora Mreže mladih Hrvatske te Tomislava Domesa u radu Upravnog odbora mreže Clubture
- Uključivanje volontera Multimedijalnog instituta u prikupljanje potpisa za referendumsku inicijativu "Nećete bez naroda!"
- Pripremu istraživačko-zagovaračkog rada s Pravom na grad, Zelenom akcijom i ostalim partnerima vezanog za temu vodnih resursa, upravljanja vodama i prava na vodu u RH
- uključivanje organizacije i njezinih zaposlenika u Inicijativu Dobrodošli. Pored ovog posebno ističemo tematski fokus posljednjeg izdanja Human Rights Film Festivala - Bez doma - koji je bio posvećen upravo temi migracije, a u kontekstu izbjegličkog vala u Hrvatskoj.
- uključivanje organizacije u platformu Upgrade! koja se bavi pitanjima prostorne infrastrukturne potrebne za nezavisnu scenu, sudioničkim upravljanjem javnim resursima te zagovaranjem dodjele prostora za uspostavu kulturno-društvenog centra u Zagrebu.
- sudjelovanje zaposlenika organizacije u aktivnostima i upravljanju regionalne platforme za kulturu Kooperativa